

holub skalní, holub věžák, zdivočelý, kurt'ák, columbia livia

10aaa

jste zde: [úvodní](#) » [Okrasní holubi](#) » Holub skalní a opeření potkani

Holub skalní a opeření potkani

aneb stane se z pražského primátora největší holubář široko daleko?

V chovatelských časopisech je publikováno mnoho informací o chovu a exteriéru užitkových a okrasných holubů. Kromě těchto ušlechtilých krasavců se ale v životě setkáváme s holuby zdivočelými, tzv. věžáky. V očích holubářů jsou na okraji zájmu. Není se čemu divit. Jejich početná hejna dělají vrásky radním v nejednom lidském sídle po celé České republice. Stavbou těla, zbarvením a životními projevy jsou podobní původnímu holubovi skalnímu. Proto se v následujících řádcích pokusíme čtenářům přiblížit několik zajímavých informací nejenom o „věžácích“, ale i předcích holuba domácího z hlediska obecné zootechniky.

A co si můžeme představit pod výše uvedeným pojmem? Slovo zootechnika pochází z řečtiny a znamená znalost chovat zvířata. Synonymem je živočišná výroba nebo jednoduše chov zvířat. Zootechniku dělíme primárně na obecnou (tedy popisnou) a speciální (tedy praktickou). Nauka o původu a anatomických odlišnostech jednotlivých hospodářských zvířat patří mezi základní vědomosti předmětu obecná zootechnika. Na ni navazující speciální zootechnika se zabývá chovem jednotlivých kategorií zvířat a zaměřuje se na zlepšování užitkových vlastností. Mezi ně patří i nauka o chovu užitkových a okrasných holubů. S výukou těchto předmětů se můžete setkat při studiu na středních a vysokých zemědělských školách. A co říká alma mater o původu holuba domácího?

Společným předkem všech plemen holuba domácího (*Columba livia* forma *domestica*) je holub skalní (*Columba livia*). Zoologicky patří do řádu *Columbiformes* (měkkozobí) čeledi *Columbidae* (holubovití) a podčeledi *Columbinae* (holubi). Existují však více či méně podložené teorie, podle nichž se na vzniku holuba domácího podílelo více divokých předků. Mezi ně řadíme asijského holuba sněžného (*Columba leuconata*) a horského (*Columba rupestris*), západoafrického holuba guinejského (*Columba guinea*). Některé prameny uvádějí i dnes už vyhynulého amerického holuba stěhovavého (*Ectopistes migratorius*). Z pera nám známého odborníka na chov holubů Ing. Jiřího Havlína, CSc (spoluautora mnoha publikací o chovu holubů) existuje informace, že kdysi popsaný holub polní (*Columba affinis*) byl samostatným druhem a vlastním předchůdcem holuba domácího. Domestikací v holuba domácího vlastně zanikl. V postavě byl silnější než holub skalní a hlavně se lišil zbarvením. Byl modrý kapratý.

U holuba stěhovavého se v krátkosti zastavíme. Jeho osud je velice smutný a proto si zaslouží svoji pozornost. Holub stěhovavý býval pravděpodobně nejhojnějším ptákem na Zemi. Obýval v obrovských hejnech původní listnaté lesy Severní Ameriky východně od Skalnatých hor. Jejich počty dosahovaly až dvou miliard jedinců a odhaduje se, že tvořili 40 % všech severoamerických ptáků. Podle dobových zpráv bylo v jednom hejnu tolik ptáků, že zastínili slunce na podstatnou část dne, a pod jejich vahou se lámaly stromy. Osmého dubna roku 1873 bylo v Michiganu pozorováno hejno, jehož přelet trval osm hodin. Hejna holubů v roce 1870, v době, kdy již celková populace znatelně poklesla, byla stále kolem 1600 metrů široká a až 512 km dlouhá. Po osídlení Ameriky bílými přistěhovalci byli holubi loveni kvůli masu i pro zábavu, takže jejich počty rychle poklesly. Z miliard jedinců přežila malá skupina holubů žijících v zoologické zahradě v Cincinnati. V roce 1909 zůstali už jen tři jedinci, dva samci a samice. V roce 1910 jeden samec uhynul, v roce 1912 uhynul i ten druhý. Tím nadobro vyhasla naděje, že by se holuba

stěhovavého podařilo rozmnožit v zajetí. Poslední holub stěhovavý, samice Marta, uhynula prvního září 1914. Zdá se to téměř nemožné, ale přičiněním lidí došlo během několika desetiletí k vyhynutí tak početné populace holubů. Ale vraťme se od tohoto smutného tématu k obecné zootechnice.

Holubovití mají oproti ostatním opeřencům některé odlišné znaky z hlediska stavby těla a jejich chování. Asi nejznámější anatomickou odlišností, která se podílela na pojmenování celé této skupiny ptáků, je měkké ozobí nacházející se u kořene zobáku. To umožňuje dospělým ptákům, při krmení svých mlád'at, bez nebezpečí poranění sevřít jejich zobák. Mlád'ata se rodí nevyvinutá a musí být zahřívána a krmena oběma rodiči. Holoubata se vyznačují neobyčejně rychlým vývinem a růstem. První dny jsou krmeny jen tzv. holubím mlékem, později naboptnalým krmivem.

Další zajímavostí je jejich odlišné chování oproti drůbeži. Holubi pijí vodu sáním a při spánku nevkládají hlavu pod křídlo, ale hlavu pouze zatahují. Delší morfologickou zvláštností měkkozobých je chybějící nebo slabě vyvinutá kostrční mazová žláza. Ta svým produktem ochraňuje peří zvláště u vodní drůbeže. Ochranu peří u holubů vytváří drobný prach, tzv. pudr uvolňující se z prachového peří v poduškách. Tyto jemné úlomky prostupují peřím holubů a chrání ho před povětrnostními vlivy a dodávají mu živost jeho opeření. Holubář se s tímto pudrem setká při uchopení holuba do ruky. Ten nechává na kůži nebo oblečení světlou stopu. Největší rozdíl v kvalitě opeření je vidět u vycpaných exemplářů v depozitářích. V Národním muzeu v Praze můžete najít ve vitrině již přes sto let starého jedince holuba skalního, na kterém je stáří a absence pudru notně znát.

V další části článku se zaměříme na hnízdní rozšíření předka holuba domácího a jeho domestikaci. Holub skalní obývá rozsáhlé oblasti středomoří. Vyskytuje se na území tří kontinentů jižní Evropy, přední Asie a severní Afriky. Zde vytváří mnoho tvarově a barevně odlišných subspecií. Některé prameny uvádějí až 14 rázů. Často hnízdí v skalních rozsedlinách a jeskyních v blízkosti mořského pobřeží. Zde v dávné minulosti docházelo k prvním kontaktům s člověkem. Počátky zdomácnění holuba skalního jsou starého data. Uvádí se, že již před více než 6000 lety se holubi vyskytovali v lidských sídlech dnes již zaniklých říší. Jednalo se o Mezopotámii a starověký Egypt. Později se s intenzivnějším chovem holubů setkáváme ve starém Římě. V celém tehdejší impériu byl holub chován pro maso a byl využíván pro posílání zpráv.

Za mnoho tisíc let společného života s člověkem se holub stal běžnou součástí lidských sídel až do současnosti. Během této doby se člověk snažil přetvářet původního holuba k obrazu svému. Holub domácí je velice tvárný a dobře přilne k člověku. Díky těmto vlastnostem došlo k vyšlechtění neuvěřitelné škály plemen. Odlišují se navzájem barevností, letovými dovednostmi a velikostí. K tomu přispěla jeho ideální velikost a dobré reprodukční schopnosti. Oproti velkým hospodářským zvířatům nebylo nutné v minulosti budovat nákladné chovatelské zařízení. Jeho chov si mohl dovolit i méně movitý hospodář. Kromě užitkových vlastností obdivovali lidé na holubovi jeho další přednosti. Holub se stal pro člověka předmětem zábavy a různých soutěží. To bylo dalším důvodem obrovské obliby chovu holubů, která se zachovala až do dnešních dnů.

A jak původní holub skalní vypadá? Hmotnost se uvádí okolo 300 gramů. Zbarvení je základní (původní), modré černopruhé. Většina opeření je v plavém modrém vybarvení. Plno barevně černé zbarvení nacházíme na dvou křídelních pružích, vyústění letek a částečně na krku a voleti. S tímto zbarvením se také setkáváme u holubů zdivočelých. Také oni se vyskytují nejčastěji ve vzorcích modré řady.

A proč se zdivočelí holubi podobají původnímu holubu skalnímu? Každé plemeno holubů, bez selekčního tlaku na požadované znaky, má tendenci se vracet k původní velikosti, zbarvení a životním projevům. Tento návrat je nesrovnatelně rychlejší než cílené prošlecht'ování znaků odlišných od původního prapředka. Výsledkem volného křížení bez řízené plemenitby je vždy holub blížící se typu původního holuba skalního. Tímto zákonitým procesem jsou zdivočelé populace těchto holubů exteriérově podobné. A to bez ohledu na výchozí plemena či zbarvení. Převažují holubi v barvě černé pruhové a kapraté. Často se zde vyskytují různé mezistupně v probarvování modrého zbarvení křídel trojúhelníčkovou kresbou. Na jedné straně se vyskytují holubi s náznakem třetího pruhu. Na straně druhé se při rozšíření probarvení štítů černou barvou objevuje zbarvení tmavé, někdy označované černé modroocasé. Vedle této barevné řady se v hejnech objevují i jiné základní barvy (černá, červená a hnědá) a jejich modifikace, často v kombinaci s

bílým zbarvením. Tyto straky se vyštěpují po předcích nebo jsou to přímí potomci zalétlých okrasných nebo poštovních holubů.

Při pozorování zdivočelých holubů v různých částech Evropy jsme zaznamenali na první pohled odlišné zdivočelé populace holuba domácího. V jižních zemích jsou holubi drobnější oproti mohutnějším holubům v našem mírném pásmu. Jakožto správní holubáři sledujeme každou perut' ve svém okolí. Ne jinak je tomu o dovolené. Přestože výše uvedená informace je pouze subjektivní a není podložena žádným metrickým měřením, nabízí se v tomto případě známé Bergmanovo pravidlo. To se věnuje tělesné stavbě příbuzných živočichů žijících v odlišných klimatických podmínkách a uplatňuje se u teplokrevných obratlovců. Toto pravidlo říká, že druhy a poddruhy žijící v chladnějších oblastech jsou zpravidla větší a mohutnější než jejich příbuzní z nižších a teplejších zeměpisných šířek. Důvodem rozdílu ve velikosti je poměr mezi objemem a povrchem těla. Větší živočich má menší poměr povrchu těla vůči objemu a tím menší tepelné ztráty na jednotku hmotnosti. Pravidlost Bergmanova pravidla můžeme například pozorovat u medvědů, poddruhů tygra a tučňáků.

Ale vraťme se k zdivočelým holubům. Jejich obrovská hejna jsou nepřehlédnutelným koloritem velkých měst. Bohužel v očích široké veřejnosti je pohled na tohoto holuba poměrně nepříznivý. Často se jim přezdívá věžáci, kosteláci nebo hanlivě opeřené krysy (potkani). A co se jim vyčítá?

Složitě domovní fasády a půdy jim připomínají jejich přirozené hnízdiště. Chodníky i silnice jsou potřísněné holubím trusem, zanesené jsou okapy a zničené omítky. Holub za rok vyprodukuje dva a půl kilogramu trusu. Při početnosti v řádech tisíců a někde i desetitisíců jsou škody opravdu vysoké. Pro radní měst jsou hejna zdivočelých holubů černou mýrou. Kromě tlumení jejich stavů zakazují občanům jejich krmení. Pro nás chovatele je jejich negativní osvěta v médiích o nemocech a škodách holubů na památkách nepřijemná. Mnoho nezalých občanů hází všechny holuby a potažmo i chovatele do jednoho pytle a v kombinaci s ptačí chřipkou je holubář přinejmenším podezřelou osobou.

K zdravotnímu stavu zdivočelých holubů bychom uvedli ještě několik poznámek. V každé větší populaci zvířat se vyskytují různé nemoci. Přesto se nemůžeme zbavit dojmu, že populace divokých holubů jsou v průměru zdravé. Určitě zde funguje tvrdý přírodní výběr. Přežívají pouze zdraví a životaschopní jedinci. Jinak by nedokázali denně létat za potravou a vyhýbat se nástrahám.

Nechceme si to připustit, ale podívejme se na naše chovy z hlediska zdravotního stavu. Mnoho holubářů si v dnešní době začíná uvědomovat, že extrémy jejich šlechtění přináší mnohá úskalí. Ve svých chovech mají problémy s reprodukcí a zdravotním stavem. Používání různých léčiv a očkovacích látek se rok od roku zvyšuje. Nemoci si vytvářejí rezistentní klony odolné na stávající léčiva v našich chovech. K radosti farmaceutických firem, probíhají čím dál větší bitvy s nepřítelem virového nebo bakteriálního původu. Je všeobecně známo, že i exteriérově špičkový jedinec by se měl při vážném onemocnění vyřadit. Ale opak bývá pravdou. Vidina úspěchů na výstavách nás nutí tyto šampiony zachraňovat za každou cenu. Díky cílené léčbě se nám ho často podaří zachránit. Odchovy po takovém šampionovi posunují populaci vpřed z hlediska vzorníku, ale na druhé straně se chov rapidně zhoršuje z hlediska zdravotního stavu. Bohužel je pravidlem, že čím je lepší zvíře, tím jsou větší zdravotní problémy. A je na každém chovateli, aby se rozhodnul co je pro něj přednější. Každá mince má rub a líc. Ale pojďme od zdravotního stavu našich chovů k přemnoženým populacím věžáků.

Možností, jak omezit počty holubů ve městech, je několik. Nejhumánnější cestou je omezení jejich hnízdních podstřešních prostorů. Na římsy se umísťují trny a sítě pro ochranu stavebních nik a fasádních prvků. Nás holubáře zaujme nově navržená metoda redukce počtu holubů. Je založená na jejich řízeném chovu. V Praze uvažují o výstavbě velkokapacitních holubníků, ve kterých by hnízdily stovky párů. Po osídlení by odpovědný pověřený pracovník sbíral jejich vejce a tím by reguloval počty zdivočelých holubů. Tento nápad nás vybízí k myšlence, že by se z primátora města Prahy stal největší holubář široko daleko. Podle plemenářského zákona by mu také vznikla povinnost vézt registr hospodářství (nad 100 kusů chovných holubů-to by zajisté splnil) a pravidelně odesílat hlášení o počtu držných holubů do Hradištka pod Medníkem, jehož akcionářem je náš ČSCH. S takovým množstvím holubů by byl chovatel - primátor zajímavý i pro náš svaz (těch odebraných kroužků)... Ale nechme tyto starosti pražskému

magistrátu a vrátíme se k našemu tématu.

Při pozorování životních projevů věžáků se můžeme dozvědět zajímavé informace. Nás zaujala zvolená trasa zdivočelých holubů za potravou. Při pravidelné cestě do práce jsme pozorovali u zdivočelých holubů jejich zvyklosti. A co toto pozorování přineslo? Při každodenní jízdě z města jsme pozorovali hejno asi deseti jedinců letících pravidelně stejným směrem. Jednalo se o holuby modré barevné řady. Pouze jeden z nich byl čistě bílé barvy. Tato dobře identifikovatelná skupinka nás upoutala a po určitý časový interval jsme ji sledovali. Nutno říci, že se jednalo o zimní měsíce, kdy polnosti pokrývala vrstva sněhu. Hejno létalo na stejné místo, kde mělo zajištěné krmení. Rychlost letu se dala přizpůsobit jízdě automobilu. Za město létali holubi asi 25 kilometrů. Odbočovali do vesnice, kde se nacházel velký kravín s rozsáhlými sklady siláže a ostatních krmiv. Shodou okolností na této farmě dělá zootechnika zkušený holubář Alois Balíček. Od něj jsme měli zpětnou vazbu na naši sledovanou skupinu. Informoval nás, kdy a v jakém počtu holubi přilétali. A jaký byl výsledek pozorování?

Nejzajímavější byla volba letové trasy. Holubi téměř celou cestu kopírovali asfaltovou silnicí první třídy. Vyhýbali se pouze úsekům, které vedly přes les. V těchto místech holubi volili trasu po loukách a polích. Vždy letěli co nejdál od stromů. Vyhýbali se místům, z kterých by mohlo hrozit nebezpečí. Něco podobného bylo pozorováno i u poštovních holubů. U nich bylo zjištěno, že po vypuštění z přepravního kamionu, často kopírují při svém návratu k domovu široké dálnice. Původně se objevili různé spekulace tohoto jevu. Dnes se vědci přiklánějí, že hlavním důvodem je pocit bezpečné cesty pro svůj let. K tomu malá připomínka. Z pohledu některých ekologů jsou prý dálnice pro přírodu nevhodné. Na to máme výše uvedený argument. Holubům prokazatelně vyhovují.

A co říci závěrem? Nechceme si připustit myšlenku, že věžáci mají hodně společného s chovateli užitkových, okrasných a poštovních holubů. S hejny zdivočelých holubů se běžně setkávají naši občané na veřejných prostranstvích měst. V lidských sídlech jsou jim věžáci běžně na očích. Jednají o nich různé instituce a zajímají se o ně média. Ať chceme nebo ne, tyto populace ovlivňují pohled na holubářství jako celek. V dobrém i ve zlém.

Text a foto

Ing. Aleš a Bc. Daniela Bukovských

Chovatel 9-2010

Vytisknout stránku

[Kontakt](#)

Adresa

Zemědělská usedlost

Klatovská 56/384

321 00, Plzeň - Litice

Tel: +420 604 237 944

E-mail: zoofarma@seznam.cz

[Mapa](#)

[Aktuality - Novinky](#)

PF 2023

vydáno:24.12.2022

PF 2023

vydáno:18.12.2022

PF 2023

vydáno:18.12.2022

[»archiv novinek](#)

© Všechna práva vyhrazena ZOOfarma - [čínčily](#)

[Tvorba webových stránek](#) ANT studio.cz